

Тут бував Тарас Шевченко

Садиба Хрущових у Лифиному

«Що не садиба, то шедевр»

Лебединщина, безсумнівно, є осередком архітектурних пам'яток старовини. Історик-краєзнавець Георгій Лукомський в журналі «Столиця и усадьба» (виданий 15 квітня 1916 року в Петербурзі) писав: «В Харьковской губернии Лебединского уезда подавляющее обилие архитектурно-художественного материала: что ни усадьба, то шедевр зодчества или садово-паркового искусства».

Село Лифине (колишній Лихвин) належить до Ворожбянської сільради. Перші документальні свідчення про хутір Лиховщину (Лифівщину, Лифівський) відомі з 1778. Тоді він належав осавулу Алфьорову і тут мешкали 179 його підданих. Потім хутір належав удові, сину Алфьорова. У першій половині XIX ст. цей хутір, як посаг дружини Наталії Олександрівни, перейшов у власність Дмитра Олександровича Хрущова (1825-1873 рр.) – громадського діяча ліберального напрямку, члена Харківського губернського комітету «по влаштуванню селянського стану». Частину своїх кріпаків пан Хрущов відпустив на волю ще до скасування кріпосного права перед 1861 роком.

Фото - 1

Навпроти садиби –
спиртовий завод,
за ним –
цегельня

Сумщина
була першою
українською

Цегельня

Хрущовими була розбудована панська садиба, що знаходилася на горі над ставом. Центральною спорудою був великий дерев'яний садибний будинок. Навпроти нього стояв флігель – типова слобожанська хата на дві половини. На захід – господарський двір з дерев'яними службами, коморами, стайнями тощо. На схід від панського будинку по схилу до ставу спускався фруктовий сад, посеред якого була алея, що вела до дерев'яного мосту, перекинутого через став. Значне піднесення Лихвинської економії спостерігалось у 1880-х рр.: навпроти садиби над ставом збудували спиртовий завод (перебудований 1906, зруйнований в 1941 році), за ним – цегельню. Цим започатковано перебудову всього садибного комплексу: у 1886 р. на господарському дворі збудовано муровану двоповерхову казарму для робітників економії. Одночасно споруджено муровані стайні, млин і комору для збіжжя, внаслідок чого комплекс споруд господарського двору набув архітектурної завершеності. Тоді ж дерев'яний садибний будинок зовні було обкладено цеглою, а на південь від нього збудовано цегляний флігель. У 1893 році у північно-західному куті парадного двору на краю пагорба збудовано цегляний винний склад.

Родина Хрущових мешкала у Лихвині тільки влітку. Подружжя Хрущових суворо переслідувалося поліцією і вони зму-

українською землею, на яку Великий Кобзар ступив після дев'ятирічного заслання.

шені були виїхати за кордон до Німеччини. В 1876 році прах Д. О. Хрущова було перевезено в Лихвин і поховано в родинно-му склепі.

Риси французького неоренесансу

Головний будинок дерев'яний, на цегляному підмурку, зведений у 1830-х рр. Під південно-східним кутом є підвал, перекритий цегляним склепінням. У 1880-х рр. зовні будинок обклали цеглою (товщина облицювання в одну цеглину), зробивши водночас надбудови на даху (вежі й люкарни) і надавши будівлі пізнього класицизму стильових рис французького неоренесансу.

Протягом ХХ ст. будинок зазнав певних втрат: знищено частину декору в інтер'єрі, у тому числі різьблені двері, кахляні печі й груби, з'явилися додаткові

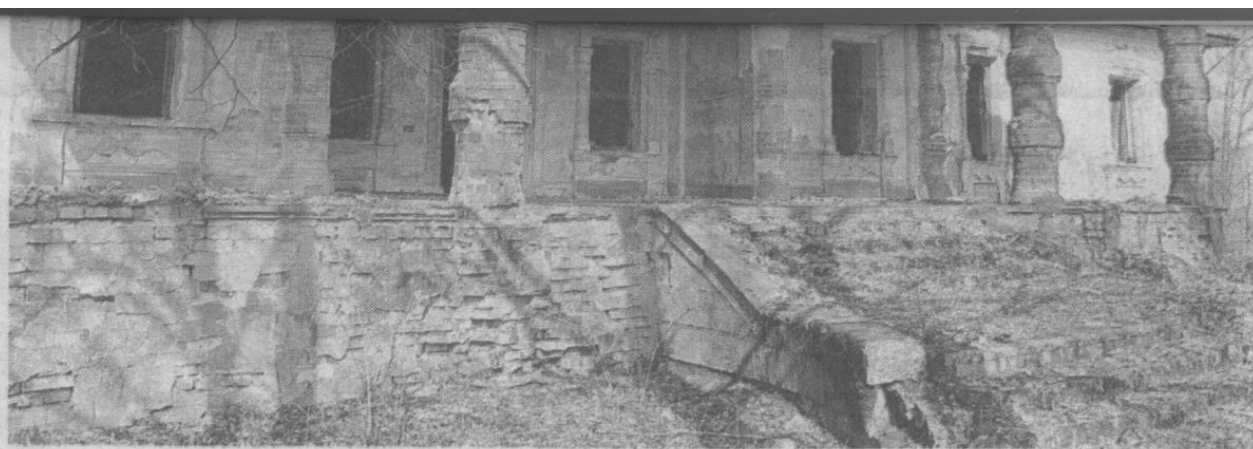

Фото 2

підпори на східній терасі, закладено лоджію на південному фасаді, пробито деякі нові двері та закладено первісні. Але в цілому будинок непогано зберіг архітектурні форми 1880-х рр. Він прямокутний у плані, витягнутий у меридіональному напрямку. На парадний двір виходить чоловим західним фасадом (фото 1), а східний фасад з терасою і сходами звернений у сад (фото 2). На кожному фасаді є глибокі лоджії.

Розпланування багатокамерне, первісно було наближеним до анфіладного типу. Входи до будинку влаштовано з усіх чотирьох фасадів. Прикметною рисою є наріжні гранчасті ризаліти. Чоловий і садовий фасади тривісні, симетричні, а бічні фасади – дисиметричні. Центральна вісь чолового фасаду акцентована ганком, що підтримується чотирма безордерними колонами з перехватами й вінчається наметовим дахом з люкарнами. У фасадному декорі застосовано діамантовий руст, розвинені наличники вікон з

Фото 3

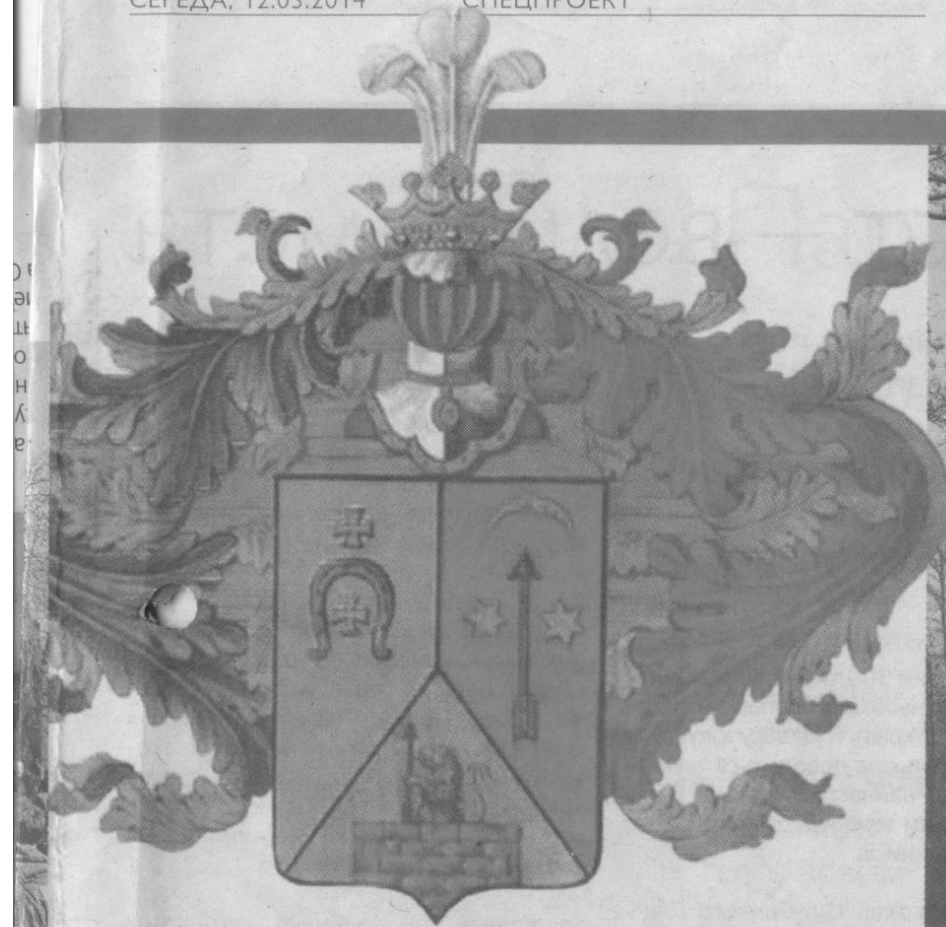

Фото 4

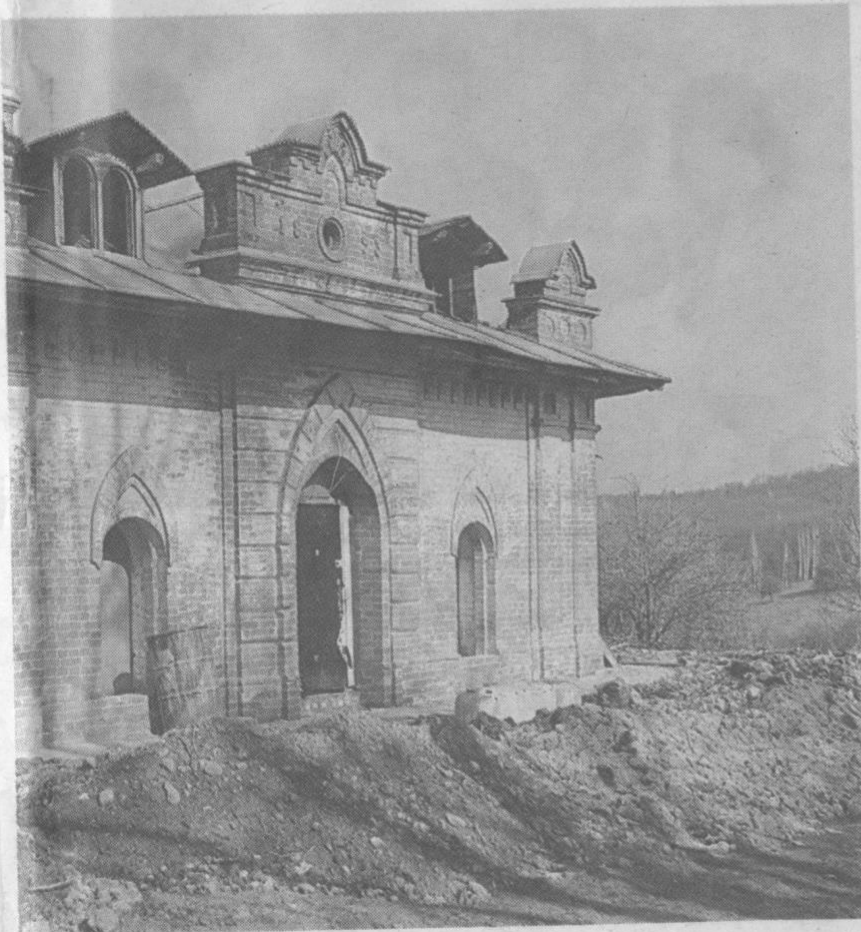

Шевченко. Сумщина була першою українською землею, на яку Великий Кобзар ступив після дев'ятирічного заслання. З метою економії коштів Шевченку довелося чекати попутників для подорожі поштовим екіпажем. Ними виявились Олександр Крилов та Дмитро Хрущов. З останнім поет був знайомий по Петербургу. Дмитро Хрущов зумів умовити Тараса Шевченка погостювати в його маєтку в Лихвино Лебединського повіту.

Шевченко відмовився розміститись у садибі та обрав для ночівлі глинобитний будиночок садівника. Є дві версії такого вчинку

Фото 5

прямими й трикутними сандриками. Первісне пофарбування фасадів було двоколірним: рожеве тло з білими деталями.

Особливість: у вікнах – скло, а не слюда

Будинок має напрочуд цікаву і красиву архітектуру, багате зовнішнє оздоблення: фігурна цегляна кладка, шестиколонний портик з витонченими колонами. Характерною особливістю архітектури є великі пройми вікон з вишуканим обрамленням ліпнини. Колись у Лебединському повіті було добре розвинуте виробництво скла, тому у вікнах було скло, а не слюда, щоб найповніше використовувати природне світло і тепло. Основна кількість вікон і основні приміщення розташовувалися з південного боку. Вражає вишуканою красою незвичайна форма даху з виступами і гостроконечними вежами. Декілька років тому дах був відновлений, дякуючи чому уцілів будинок до цього часу.

У глибині подвір'я є ще одна унікальна споруда – винний погріб, конструкція якого нагадує фортецю з вежами на даху (фото 3). Вхід з південного боку, сходи ведуть у підземний погріб.

Шевченко обрав будиночок садівника

Після жовтневого перевороту 1917 маєток Хрущових було націоналізовано і в 1921 тут створено одну з перших на Сумщині комун – «Новий світ». Можливо, саме завдяки цьому садибний комплекс не був знищений, як сотні інших. Збереглися будівлі в Лифиному, можливо, ще й тому, що 5 червня 1859 року в маєток Хрущових завітав Т. Г. Шевченко.

Лифине красиве в будь-яку пору року, а особливо влітку, коли на горі, як і раніше, ромен (ромашка). Саме на початку літа 1859 року з 5 по 9 червня на Лихвинській садибі відпочивав після далекої дороги Тарас

глинобитний будиночок садівника. Є дві версії такого вчинку – поету хотілося бути ближче до природи та простих людей і начебто він таким чином висловив протест проти того, що Хрущов не захотів звільнити від кріпаччини вчителя своїх дітей.

«Шевченківська» сосна

У Хрущових Шевченка особливо вразив сад на чотирьох ставках посеред вікових дубів. Два малюнки тушшю цієї краси з підписом «В Лихвені», етюд «Дуб», вірш «Ой там на горі ромен цвіте» – ось його творчі доробки того періоду. Пензлю художника приписують портрети дружини Хрущова, садівника Денисенка та його дружини, однак достовірність цих даних не підтверджено. Поруч з панським будинком росте вікова сосна, яку до нашого часу називають «шевченківською» (фото 4).

У 1964 році на фасаді будиночку, в якому проживав Т. Шевченко, було встановлено меморіальну дошку в пам'ять про перебування Кобзаря, а в самому будинку відкрито музейну кімнату. Нині тут тільки руїни (фото 5).

Прикро, але унікальна садиба з її неповторною історією поки що знаходиться в аварійному стані, який погіршується з кожним роком.

За матеріалами
Катерини ВАЩЕНКО,
Лебединський районний
Будинок дитячо-юнацької
творчості